

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	1Cdo/178/2021
Identifikačné číslo spisu:	5616203090
Dátum vydania rozhodnutia:	26.10.2022
Meno a priezvisko:	JUDr. Ján Šikuta
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2022:5616203090.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu Y. P., V., bývajúceho v C., XX E. P., Y. V. XRX, K., zastúpeného advokátom JUDr. Igorom Gažíkom, so sídlom v Prievidzi, Bojnická cesta 7, proti žalovanému Ministerstvu hospodárstva Slovenskej republiky, so sídlom v Bratislave, Mlynské nivy 44/a, IČO: 00 686 832, o vyporiadanie reštitučného nároku, vedenom na Okresnom súde Liptovský Mikuláš pod sp. zn. 10 C 41/2011, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Žiline z 27. októbra 2016, sp. zn. 10 Co 192/2016, takto

rozhodol:

Z r u š u j e rozsudok Krajského súdu v Žiline z 27. októbra 2016, sp. zn. 10 Co 192/2016 a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Žalobou, doručenou Okresnému súdu Liptovský Mikuláš (ďalej aj ako „okresný súd“ alebo „súd prvej inštancie“) dňa 10. februára 2011 sa (pôvodná) žalobkyňa (dnes už žalobca, právny nástupca žalobkyne - syn - porovnaj č. 1. 482 tohto spisu) domáhala voči žalovanému vyporiadania reštitučného nároku v zmysle § 2 ods. 3 zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách (ďalej len „zákon o MR“), v rámci, ktorého žiadala zaplatiť 627,000 eur, ako aj úrok z omeškania vo výške 9,8 % ročne zo sumy 627,000 eur, od 1. januára 1996 do zaplatenia.

1.1. Na základe oznámenia o spôsobe a rozsahu vyporiadania reštitučného nároku vyjadrila nesúhlas s ocenením svojho reštitučného nároku. Toto oznámenie jej bolo doručené 16 rokov po tom, ako Ministerstvo pre správu a privatizáciu národného majetku SR vydalo rozhodnutie o privatizácii majetku, na ktorý si v zákonnej lehote uplatnila kvalifikovaný reštitučný nárok. Pôvodne, a to po dobu 20 rokov, žiadala ako spôsob vyporiadania reštitučného nároku vec vydať. Po 20 rokoch súdenia súhlasila s adekvátnou finančnou náhradou za odňatie budovy, i keď vydaniu veci nebránili žiadne prekážky nakoľko budovy neboli neoddeliteľnou súčasťou organizačnej a technologickej samostatnej jednotky, ani nedošlo k znehodnoteniu týchto budov. Ministerstvo hospodárstva SR jej nezaplatilo ani čiastočný nárok, ktorý jej pôvodne priznalo rozhodnutím zo dňa 4. marca 1997. na základe tohto rozhodnutia jej malo byť vydaných 9168 akcií v nominálnej hodnote 1000 Sk za akciu. Nikdy jej však žalovaný uvedenú akcie nedoručil. V privatizačnom projekte boli sporné nehnuteľnosti nesprávne uvedené v časti majetku. Žalovaný nebol ochotný zaplatiť jej za celú odňatú vec, ale len 1/3 z tejto hodnoty. Jej rodičia však

vlastnili celú vec.

1.2. V doplnení žaloby, doručenej súdu elektronicky dňa 9. januára 2012 žalobkyňa uviedla, že Fond národného majetku jej vyplatil sumu 193,841 eur formou zmenky. Pričom pri výpočte výšky žalovanej sumy sa vychádzalo zo znaleckého posudku znalca, č. 44/2010, ocenenia nehnuteľnosti v čase odňatia (1950). Súhlasila s prepočtom ministerstva ohľadne reštitučného nároku v celosti, na sumu 581,523 eur. Nesúhlasila však s vyplatením len 1/3 z nároku, a navyše bez akýchkoľvek úrokov. Navrhla, aby bola pripustená zmena žaloby tak, že žalovaný je povinný zaplatiť jej 581,523 eur mínus 193,841 eur, ktoré už zaplatil a úroky z omeškania. Podľa žalovaného však jej podiel v 1/3 vyplýva priamo zo zákona a ďalšie 2/3 žalobkyňa nie je oprávnená požadovať, nakoľko peňažnú náhradu nie je možné poskytnúť celú.

2. Okresný súd rozsudkom zo dňa 25. októbra 2012 č. k. 10 C 41/2011-266 (prvým výrokom) zastavil konanie v časti o zaplatenie 239,318 eur a úroku z omeškania vo výške 9,8 % ročne zo sumy 627,000 eur od 1. januára 1996 do 15. januára 1996. Vo zvyšnej časti súd žalobu zamietol a žalovanému náhradu trov konania nepriznal.

2.1. V súlade s ustanoveniami § 101 ods. 2, § 96 ods. 1 až 3 a § 41 Občianskeho súdneho poriadku (v čase vtedy platnom - ďalej len „OSP“) súd konanie zastavil v časti o zaplatenie 239,318 eur a úroku z omeškania vo výške 9,8 % ročne zo sumy 627,000 eur od 1. januára 1996 do 15. januára 1996 zastavil, nakoľko žalobkyňa zobrala v uvedenej časti žalobu späť. Okresný súd dôvodil tým, že podľa obsahu sa jednalo o čiastočné späťvzatie žaloby, nakoľko žalobkyňa žiadala nižšiu sumu.

2.2. Súd prvej inštancie na základe dôkazov a v zmysle ustanovení § 1 ods. 1, § 2 ods. 3, § 3 ods. 1 a ods. 2 písm. c/, § 5 ods. 1 a § 13 ods. 1 zákona o MR mal za preukázané, že žalobkyňa podala svoju žalobu na súd v zákonnej 15-dňovej lehote, tiež okresný súd uviedol, že nebolo sporné, že žalobkyni ako oprávnenej osobe vznikol, v zmysle § 2 ods. 3 zákona o MR nárok, tiež nebolo sporné ani vyplatenie finančnej náhrady vo výške 1/3 z celkovej výšky ocenenia reštitučného nároku, t. j. sumy 193,841 eur dňa 27. mája 2011 žalobkyni. Sporným však bolo vyplatenie finančnej náhrady v zostávajúcej časti 2/3 reštitučného nároku, t. j. sumy 387,682 eur. Okresný súd uviedol, že žalobkyňa svoj nárok opierala (o.i.) o rozhodnutie dovolacieho súdu sp. zn. 5 Cdo 36/1993, na základe ktorého mala za to, že jej vzniká nárok na vydanie celej veci a nie len 1/3. V uvedenej veci však okresný súd mal za to, že v rozhodnutí dovolacieho súdu sa vychádzalo zo skutkovej situácie, keď spôsobom vyporiadania reštitučného nároku bolo vydanie veci a nie finančná náhrada. Súd teda v odôvodnení svojho rozhodnutia skonštatoval, že žalobkyni bol jej reštitučný nárok uspokojený v celom rozsahu formou finančnej náhrady vyplatením sumy 193,841 (1/3 z celkovej sumy), nakoľko finančná náhrada v zmysle ustanovenia § 3 ods. 2 písm. c/ zákona o MR patrí oprávneným osobám rovným dielom. Súd uviedol, že žiadne ustanovenie zákona o MR neupravuje nárok jednej alebo viacerých z oprávnených osôb, ktoré si uplatnili nárok na vyplatenie finančnej náhrady, nárok na vyplatenie finančnej náhrady za celú vec. Len v prípade, že sa vec fyzicky vydáva oprávnenej osobe, vydáva sa v zmysle § 5 ods. 1 zákona o MR vcelku, a to aj v prípade, že nárok na jej vydanie si uplatnili len niektoré z oprávnených osôb. Keďže medzi účastníkmi konania nebolo sporné, že len žalobkyňa ako jedna z troch súrodencov si ako oprávnená osoba uplatnila reštitučný nárok, mal súd za to, že jej prislúcha finančná náhrada vo výške 1/3-iny z ocenenia reštitučného nároku, t. j. 193.841 eur, ktoré jej už boli vyplatené.

3. Krajský súd v Žiline (ďalej aj ako „odvolací súd“ alebo „krajský súd“) na odvolanie žalobkyne rozhodol rozsudkom z 27. októbra 2016 č. k. 10 Co 192/2016-384 vo výroku I. tak, že potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku, ktorým vo zvyšnej časti žalobu zamietol, a vo výroku o náhrade trov konania, výrokom II. rozhodol, že sa nedotýka výroku rozsudku, v ktorom okresný súd zastavil konanie v časti o zaplatenie 239,318 eur a úroku z omeškania vo výške 9,8 % ročne zo sumy 627,000 eur od 1. januára 1996 do 15. januára 1996. Výrokom III. rozhodol, že žalobkyňa má nárok voči žalovanému na náhradu trov dovolacieho konania v rozsahu 100 %. Výrokom IV. rozhodol, že žalovaný má nárok voči žalobkyni na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 %.

3.1. Odvolací súd vo svojom rozhodnutí uviedol, že okresný súd zohľadnil obťažnosť a náročnosť riešenej problematiky, vzhľadom aj na tento charakter sporu vykonal rozsiahle dokazovanie, vykonané dôkazy hodnotil jednotlivo, ako aj v ich vzájomnej súvislosti, pri hodnotení vykonaného dokazovania postupoval v súlade s ustanovením § 132 a nasl. OSP a vec správne právne posúdil. Písomné

odôvodnenie rozhodnutia okresného súdu je vyargumentované, v celom rozsahu dáva odpovede na osobitne významné skutkové a právne otázky, ktoré boli podstatné pre uzavretie sporu. Odôvodnenie rozhodnutia okresného súdu je naplnením práva strán pre spravodlivé súdne konanie.

3.2. Súhlasil a stotožnil sa s rozhodnutím súdu prvej inštalácie a uviedol, že: Správne uzavrel okresný súd nedôvodnosť nároku žalobkyne - nárok na vyplatenie finančnej náhrady v zostávajúcej časti 2/3 reštitučného nároku, t.j. v sume 387.682 eur. V súdnej veci žalobkyňa žiadala finančnú náhradu za odňaté nehnuteľnosti (nie vydanie vecí), a aj podľa názoru krajského súdu žalobkyni finančná náhrada prislúcha ako oprávnenej osobe len vo výške jej podielu v zmysle § 3 ods. 2 písm. c/ zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách v znení neskorších predpisov. Podľa označeného zák. ustanovenia sú oprávnenými osobami deti a manžel osoby, ktorej vec prešla do vlastníctva štátu, rovným dielom. Správne argumentuje okresný súd, že žiadne ustanovenie zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách v znení neskorších predpisov neupravuje nároky jednej alebo viacerých oprávnených osôb, ktoré si uplatnili nárok na vyplatenie finančnej náhrady za celú vec. Pokiaľ odvolateľka argumentuje závermi viacerých rozhodnutí, či už Najvyššieho súdu SR, prípadne Najvyššieho súdu ČR, ohľadne nároku na vydanie celej veci a analogicky i dôvodnosť nároku na peňažnú náhradu za celú vec, treba zdôrazniť, že ňou uvádzané rozhodnutia vyšších súdov riešili právnu konštrukciu vychádzajúcu z odlišných skutkových situácií a z odlišnej právnej problematiky (všetky sa viazali k otázke vydania veci oprávnenej osobe, resp. nástupcom oprávnenej osoby). O takúto konštrukciu v konkrétnej súdnej veci sa nejedná. Žalobkyňa nesporne je jedným z troch súrodencov, ako taká si ako oprávnená osoba uplatnila reštitučný nárok, preto finančná náhrada prislúchajúca vo výške 1/3 (jej podielu) z ocenenia reštitučného nároku, t.j. v sume 193.841 eur má svoje opodstatnenie. Označená suma preukázateľne žalobkyni žalovaným vyplatená bola a keďže vo zvyšku istiny bolo potrebné uplatnený nárok žalobkyne vyhodnotiť za nedôvodný, správne okresný súd ohľadne sumy 387.682 eur žalobu zamietol.

4. Proti rozhodnutiu krajského súdu podala žalobkyňa (ďalej aj „dovolateľka“) dovolanie podľa § 420 písm. f/ a § 421 ods. 1 písm. a/ a b/ CSP.

4.1. V súvislosti s ustanovením § 420 písm. f/ CSP namietala, že krajský súd sa riadne nevysporiadal s podstatnými argumentami, resp. vysporiadal sa takým spôsobom, že uplatnil nesprávny právny názor a postupom v konaní a spôsobom rozhodovania porušil jej ústavné práva. Ďalej uviedla dovolateľka, že po stránke procesnej súd nekonal s jej právnym zástupcom, JUDr. Igorom Gažíkom, i keď jeho plnomocenstvo na zastupovanie v konaní bolo doložené do spisu pri nahliadnutí na okresnom súde.

4.2. Na základe ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a/, b/, c/ CSP dovolateľka namietala, že súd nesprávne právne posúdil prejednávany spor. Prípustnosť podľa § 421 CSP videla v tom, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá ešte nebola vyriešená, resp. v iných prípadoch, právne nie úplne obdobných, bola riešená rozdielne, ktorá sa týkala veľkosti nárokovateľného podielu oprávnených osôb. Podľa žalobkyne táto právna otázka nebola ešte nikdy vyriešená v úplne rovnakej právnej veci dovolacím súdom. Uviedla, že pri hodnotení, či sa v zmysle § 421 ods. 1 posudzuje jednotlivé vyriešenie právnej otázky podľa písm. a/ - pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, alebo písm. b/ - ktoré v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebolo vyriešené, nevymedzovala jednotlivé dôvody, nakoľko mnohokrát riešenie bolo v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu vyriešené len nepriamo, resp. z nej nepriamo vyplývalo.

4.3. Dovolateľka mala za to, že krajský súd nesprávne interpretoval hlavne ustanovenie § 3 ods. 2 písm. c/ zákona o MR, keď v závere uviedol, „V súdnej veci žalobkyňa žiada finančnú náhradu za odňaté nehnuteľnosti (nie vydanie vecí), a aj podľa názoru krajského súdu žalobkyni finančná náhrada prislúcha ako oprávnenej osobe len vo výške jej podielu v zmysle § 3 ods. 2 písm. c/ zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách v znení neskorších predpisov. Podľa označeného zák. ustanovenia sú oprávnenými osobami deti a manžel osoby, ktorej vec prešla do vlastníctva štátu, rovným dielom. Správne argumentuje okresný súd, že žiadne ustanovenie zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách v znení neskorších predpisov neupravuje nároky jednej alebo viacerých oprávnených osôb, ktoré si uplatnili nárok na vyplatenie finančnej náhrady za celú vec.“ Ďalej podotkla, že súd nebral do úvahy časť tohto zákonného znenia, ktoré je uvedené hneď na začiatku a ktoré znie: pokiaľ sú štátnymi občanmi Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky a majú trvalý pobyt na jej území. Uviedla, že z toho vyplýva, že názor a výklad odvolacieho súdu k uvedenému ustanoveniu je taký, že oprávnenou osobou sú osobami deti a manžel osoby, ktorej vec prešla do vlastníctva štátu, rovným dielom a teda nie

je k postaveniu oprávnenej osoby potrebné, a neplatí časť tohto ustanovenia (vyššie uvedená doslovne), kde je uvedená podmienka občianstva a trvalého pobytu na území.

4.4. Uviedla teda v čom konkrétne videla nesprávnosť právneho posúdenia, ako aj uviedla aké by malo byť správne právne posúdenie predmetného ustanovenia v súvislosti s jej prípadom. Podľa žalobkyne súdy použili nesprávny výklad ustanovenia, keď si ho interpretovali tak, že všetky tri deti majú rovnaký podiel (písm. c/ ustanovenia) z čoho potom vyvodzovali, že daný nárok treba rozdeliť na tri časti, resp. pre tri osoby, a na každú z nich by pripadla jedna tretina. Avšak dovolateľka si myslí, že správnym právnym výkladom by bol výklad taký, že deti a manžel sú oprávnenými osobami a majú nárok na rovnaký diel, len pokiaľ sú štátnymi príslušníkmi Slovenskej republiky a pokiaľ majú trvalý pobyt na jej území. Uviedla, že od začiatku konania až doteraz tvrdila, že je jedinou oprávnenou osobou podľa uvedeného zákona a ustanovenia. Podľa jej názoru delenie finančnej náhrady na podiely v zmysle § 3 ods. 2 písm. c/ zákona o MR by prichádzalo do úvahy len vtedy ak by existovalo viacero oprávnených osôb. Ustanovenie nerieši vzťah medzi oprávnenými a neoprávnenými osobami. Takto to vyplýva z celého znenia uvedeného ustanovenia, ktoré vlastne už začína tým, že sa týka výlučne oprávnených osôb, pokiaľ sú občanmi Českej a Slovenskej republiky a majú tam trvalý pobyt. Podľa dovolateľky predmetné ustanovenie vymedzuje, kto je oprávnenou osobou a ak tá-ktorá osoba je oprávnenou, tak v akom pomere získavajú podiel na majetku. V danom prípade teda rovným dielom znamenalo všetky oprávnené osoby rovnako. Keďže bola jedinou oprávnenou osobou, mala za to, že by jej mal patriť celok a nie len 1/3.

4.5. Dovolaťka vo svojom dovolaní tiež poukázala (o.i.) na rozhodnutie Vrchného soudu Praha 3 Cdo 62/93, a uviedla jeho nasledujúcu časť: Jestliže v době právně významné pro úspěšné uplatnění reštitučního nároku podle zákona č. 87/1991 Sb., o mimosudních rehabilitacích, splňovalo předpoklady oprávněné osoby, t.j. státní občanství ČSFR a trvalý pobyt na jejím území, jen jedno z více žijících dětí zemřelé osoby, jejíž věc přešla do vlastnictví státu způsobem uvedeným v § 6 téhož zákona, vydá se této fyzické osobě věc celá. v takom prípade nelze uvažovat o podílu připadajícím na ostatní sourozence nesplňující předpoklady oprávněné osoby, který by měl zůstat ve vlastnictví povinné osoby.

5. Žalovaný v písomnom vyjadrení k dovolaniu žalobkyne (teraz už žalobcu) uviedol, že procesné dôvody žalobkyne považuje za nepostačujúce a nespĺňajúce dôvody v zmysle § 433 CSP. Navrhol dovolanie buď zamietnuť, alebo odmietnuť.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 a 2 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie je opodstatnené.

7. V danom prípade bolo dovolanie podané po 1. júli 2016, kedy nadobudol účinnosť nový civilný procesný kódex. Avšak aj za účinnosti CSP treba dovolanie považovať za mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolanie aj podľa novej právnej úpravy nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný (procesnými stranami ani samotným dovolacím súdom) ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu (viď napríklad rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 113/2012, 2 Cdo 132/2013, 3 Cdo 18/2013, 4 Cdo 280/2013, 5 Cdo 275/2013, 6 Cdo 107/2012 a 7 Cdo 92/2012, aktuálne aj za súčasnej procesnoprávnej úpravy).

8. Naznačenej mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. Z ustanovenia § 419 CSP vyplýva, že proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú špecifikované v ustanoveniach § 420 CSP (prípustnosť dovolania pre vady zmätočnosti) a § 421 CSP (prípustnosť dovolania pre riešenie právnej otázky). Právna úprava dovolacieho konania obsiahnutá v CSP dôsledne odlišuje prípustnosť a dôvodnosť dovolania.

8.1. V zmysle § 420 CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci

samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c/ strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f/ súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

8.2. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

9. Dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

9.1. Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav; dochádza k nej vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

I.

§ 420 písm. f/ CSP

10. Žalobkyňa (teraz už žalobca - právny nástupca - syn) v zmysle ustanovenia § 420 písm. f/ CSP namietala dve veci. Prvá námietka bola tá, že podľa žalobkyne sa krajský súd nedostatočne vysporiadal s jej argumentmi, resp. tento súd uplatnil nesprávny právny názor a porušil jej tak ústavné práva.

10.1. Ako druhú námietku uviedla to, že súd nekonal s jej právnym zástupcom JUDr. Gažíkom, pričom plnomocenstvo doložili do súdneho spisu.

10.2. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestranom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky (I. ÚS 26/94), v ktorom sa uplatnia všetky zásady súdneho rozhodovania v súlade so zákonmi a pri aplikácii ústavných princípov. Pod porušením práva na spravodlivý proces (vo všeobecnosti) treba rozumieť taký postup súdu, ktorým sa účastníkom konania znemožní realizácia tých procesných práv, ktoré im právna úprava priznáva za účelom zabezpečenia spravodlivej ochrany ich práv a právom chránených záujmov.

10.3. Pojem „procesný postup“ bol vysvetlený už vo viacerých rozhodnutiach najvyššieho súdu vydaných do 30. júna 2016 tak, že sa ním rozumie len faktická, vydaniu konečného rozhodnutia predchádzajúca činnosť alebo nečinnosť súdu, teda sama procedúra prejednávania veci (to ako súd viedol spor) znemožňujúca strane sporu realizáciu jej procesných oprávnení a mariaca možnosti jej aktívnej účasti na konaní (porovnaj R 129/1999 a 1 Cdo 6/2014, 3 Cdo 38/2015, 5 Cdo 201/2011, 6 Cdo 90/2012). Tento pojem nemožno vykladať extenzívne jeho vzťahovaním aj na faktickú meritórnu rozhodovaciu činnosť súdu. „Postupom súdu“ možno teda rozumieť iba samotný priebeh konania, nie však konečné rozhodnutie súdu posudzujúce opodstatnenosť žalobou uplatneného nároku.

10.4. Pokiaľ žalobkyňa namietala v súvislosti s ustanovením § 420 písm. f/ CSP právne posúdenie (uvedená námietka v bode 4.1. a 10. tohto rozhodnutia) odôvodnenia napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu, prípadne ak mala dovolateľka na mysli i to, že toto odôvodnenie bolo prípadne rozporuplné, nepresvedčivé alebo arbitrárne, tak dovolací súd zdôrazňuje, že pri posudzovaní splnenia požiadaviek na riadne odôvodnenie rozhodnutia, správnosť právnych záverov, ku ktorým súdy dospeli, nie je právne relevantná, lebo prípadné nesprávne právne posúdenie veci prípustnosť dovolania nezakladá. Ako vyplýva aj z judikatúry ústavného súdu, iba skutočnosť, že dovolateľ sa s právnym názorom všeobecného súdu nestotožňuje, nemôže viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti rozhodnutia odvolacieho súdu (napr. I. ÚS 188/06). Dovolací súd v tejto súvislosti tiež

pripomína, že už dávnejšie dospel k záveru, podľa ktorého realizácia procesných oprávnení sa účastníkovi neznemožňuje právnym posúdením (R 54/2012). Najvyšší súd zotrváva na tomto závere aj naďalej (R 24/2017 a 1 Cdo 202/2017, 2 Cdo 101/2017, 3 Cdo 94/2017, 4 Cdo 47/2017, 5 Cdo 145/2016, 7 Cdo 113/2017, 8 Cdo 76/2018).

10.5. Vzhľadom na uvedené najvyšší súd dospel k záveru, že žalobkyňa neopodstatnene namietala, že súd „uplatnil nesprávny právny názor“ a tak jej znemožnil uskutočňovať jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, nakoľko nesprávne právne posúdenie prípustnosť dovolania v zmysle § 420 písm. f/ CSP nezakladá.

10.6. Pokiaľ žalobkyňa namietala, že súd nekonal s jej právnym zástupcom, JUDr. Gažíkom (námetka uvedená v bode 4.2. až 4.5. a 10.1. tohto rozhodnutia), dovolací súd s jej tvrdením nemôže súhlasiť a podporne uvádza nasledovné. Uvedenú námietku najvyšší súd šetril a predmetný spis nenasvedčuje tomu, že by súd s uvedeným právnym zástupcom nekonal a navyše dovolateľka ani jasným spôsobom nevymedzila čo konkrétne myslela tým, keď uviedla, že „súd po stránke procesnej nekonal s jej právnym zástupcom“. Plnomocenstvo, ktorým žalobkyňa splnomocnila advokáta, bolo prvýkrát založené do spisu až spolu s „prvým dovolaním“ (č. l. 350, resp. 355 tohto spisu). Do tohto momentu súdy pochopiteľne komunikovali len so žalobkyňou. Uvedené „prvé dovolanie“ (č. l. 350 spisu) smerovalo proti rozsudku odvolacieho súdu č. k. 10 Co 117/2013-340 zo dňa 27. júna 2014. Toto rozhodnutie však najvyšší súd uznesením č. k. 1 Cdo 44/2015-366 zo dňa 29. marca 2016 zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie, aby prišlo k náprave pri nedoručenom vyjadrení žalovaného žalobkyni, resp. jej právnemu zástupcovi. Ak mala dovolateľka na mysli vyššie uvedenú situáciu, k jej náprave prišlo a toto vyjadrenie bolo doručené jej právnemu zástupcovi na č. l. 378.

10.7. Rovnako s advokátom konali napríklad aj na č. l. 429 p. v., keď mu doručovali vyjadrenie z č. l. 426, alebo keď bola advokátovi doručovaná výzva na č. l. 433, resp. 435 p. v. Ďalšia výzva ohľadom stavu dedičského konania mu bola doručovaná na č. l. 442 a 443 a pod.

10.8. Uvedená veta dovolateľky „súd po stránke procesnej nekonal s jej právnym zástupcom“ je veľmi všeobecná a dovolací súd nemôže vedieť, čo mala dovolateľka konkrétne na mysli. Napriek tomu procesná stránka v súdnom spise bola šetrená v zmysle ustanovenia § 420 písm. f/ CSP a nebolo zistené žiadne závažné pochybenie. Dovolací súd nevidí ani pri tejto časti námietky opodstatnenosť, resp. prípustnosť.

10.9. Prípustnosť jej dovolania z ustanovenia § 420 písm. f/ CSP na základe vyššie uvedených argumentov preto nevyplyva.

II.

§ 421 ods. 1 písm. a/, b/ c/ CSP

11. Dovolateľka tiež vyvodzovala prípustnosť jej dovolania v zmysle ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a/, b/, c/ CSP (podrobnejšie tiež v bodoch 4.2. až 4.5. vrátane). Podľa nej otázka veľkosti nárokovateľného podielu oprávnených osôb (či v spore, ako ona viedla, takejto osobe prislúcha len podiel, alebo celok finančnej náhrady) v zmysle § 2 ods. 3 zákona o MR, od ktorej vyriešenia záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, ešte nebola dovolacím súdom vyriešená, resp. v iných prípadoch, právne nie úplne obdobných, bola riešená rozdielne (dovolací súd vychádzal z obsahu dovolania, keďže dovolateľka slovom uviedla, že otázka bola riešená rozdielne i keď riadne neoznačila tomu prislúchajúce zákonné ustanovenie § 421 ods. 1 písm. c/ CSP). Uviedla tiež, že pri hodnotení, či sa v zmysle § 421 ods. 1 posudzuje jednotlivé vyriešenie právnej otázky podľa písm. a/ - pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, alebo písm. b/ - ktoré v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebolo vyriešené, nevymedzovala jednotlivé dôvody, nakoľko mnohokrát riešenie bolo v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu vyriešené len nepriamo, resp. z nej nepriamo vyplývalo.

11.1. Najskôr by najvyšší súd chcel v začiatku ozrejmiť pár skutočností pre lepšie pochopenie jednak dovolania samotného, ale hlavne pre objasnenie a podporu postupov pri rozhodovaní najvyššieho súdu, a to nasledovné. Dovolateľka namietala všetky tri dovolacie dôvody v zmysle ustanovenia § 421 ods. 1 CSP. V dovolaní však neskôr úplne presne neuviedla, ku ktorému dovolaciemu dôvodu patrí tá-ktorá stať jej dovolania, či ku každému dovolaciemu dôvodu má na mysli inú právnu otázku, ktoré rozhodnutia, ktoré uviedla v dovolaní patria ku ktorému dovolaciemu dôvodu a podobne. Keďže najvyšší súd ale pochopil podstatu dovolania a nemusel pracne hľadať a domýšľať si právnu otázku a navyše

súdy nemôžu pristupovať k dovolaniám príliš formalisticky ak je z dovolania zjavné kam dovolateľ smeruje, preto dovolací súd vychádzal z obsahovej stránky dovolania a ustálil sa na tom, že právnou otázkou je otázka: veľkosť nárokovateľného podielu oprávnených osôb, resp. či v spore, ako ona viedla, takejto osobe prislúcha len podiel (v danom prípade 1/3), alebo celok finančnej náhrady, za takej situácie, keď bola jedna z troch súrodencov, pričom ostatní dvaja nespĺňali základnú/prvotnú podmienku (občianstvo v ČSFR a trvalý pobyt v ČSFR) na to, aby sa vôbec mohli stať oprávnenými osobami, no napriek tomu sa finančná náhrada rozdelila na tri diely, pričom ostatné 2/3 mali prepadnúť štátu. Tiež sa ustálil na tom, že táto právna otázka patrí k všetkým dovolacím dôvodom, resp. dovolateľka pristupovala pri koncipovaní dovolania k nemu tak, že nevymedzovala ku každému dovolaciemu dôvodu zvlášť judikaturu, zvlášť právnú otázku a pod., ale poňala to všetko ako jeden súvisiaci celok, ktorý na seba nadväzuje, nakoľko aj predmetná otázka (ako uviedla) je len z časti vyriešená (z toho dôvodu mohlo prísť aj k čiastočnému odklonu), ale čo bolo hlavné pre dovolateľku, bolo to, že predmetná otázka v presne rovnakej a totožnej právnej veci ešte nebola vyriešená v zmysle § 421 ods. 1 písm. b/ CSP, čo aj vo svojom dovolaní takto naznačila (hlavne body 5., 8. a 13. jej dovolania). Vychádzajúc z uvedeného, dovolací súd prípustnosť dovolacích námietok konkrétnejšie odôvodní nižšie.

11.2. Aby mohlo byť rozhodnutie odvolacieho súdu podrobené meritórnemu dovolaciemu prieskumu z hľadiska namietaného nesprávneho právneho posúdenia veci, musia byť (najskôr) splnené predpoklady prípustnosti dovolania zodpovedajúce niektorému zo spôsobov riešenia tej právnej otázky, od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a tiež podmienky dovolacieho konania, medzi ktoré okrem iného patrí riadne odôvodnenie dovolania prípustnými dovolacími dôvodmi a spôsobom vymedzeným v ustanoveniach § 432 až § 435 CSP.

11.3. Pre všetky tri procesné situácie, v ktorých § 421 ods. 1 CSP pripúšťa dovolanie, má mimoriadny význam obsah pojmu „právna otázka“ a to, ako dovolateľ túto otázku zadefinuje a špecifikuje v dovolaní. Otázkou relevantnou z hľadiska § 421 ods. 1 CSP môže byť len otázka právna (nie skutková otázka). Zo zákonodarcom zvolenej formulácie tohto ustanovenia vyplýva, že môže ísť tak o otázku hmotnoprávnu (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine), ako aj o otázku procesnoprávnu (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení). V prípade dovolania podaného v zmysle tohto ustanovenia je (procesnou) povinnosťou dovolateľa vysvetliť v dovolaní, o ktorú z možností uvedených v § 421 ods. 1 písm. a/ až c/ CSP ide, teda z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania (porovnaj napríklad sp. zn. 1 Cdo 126/2017, 1 Cdo 206/2017, 1 Cdo 208/2016, 2 Cdo 203/2016, 3 Cdo 235/2016, 3 Cdo 132/2017, 4 Cdo 14/2017, 4 Cdo 89/2017, 4 Cdo 207/2017, 7 Cdo 20/2017, 8 Cdo 186/2016, 8 Cdo 78/2017, 8 Cdo 221/2017).

12. V dovolaní, ktorého prípustnosť sa vyvodzuje z § 421 ods. 1 písm. a) CSP, by mal dovolateľ: a/ konkretizovať právnú otázku riešenú odvolacím súdom a uviesť, ako ju riešil odvolací súd, b/ vysvetliť (a označením rozhodnutia najvyššieho súdu doložiť), v čom sa riešenie právnej otázky odvolacím súdom odklonilo od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, c/ uviesť, ako by mala byť táto otázka správne riešená.

12.1. Pokiaľ dovolateľ v takom dovolaní nevymedzí právnú otázku a neoznačí ustálenú súdnu prax dovolacieho súdu, od ktorej sa podľa jeho názoru odvolací súd odklonil, dovolací súd nemôže svoje rozhodnutie založiť na domnienkach (predpokladoch) o tom, ktorú otázku a ktorý judikát, stanovisko alebo rozhodnutie mal dovolateľ na mysli. V prípade absencie uvedeného dovolací súd nemôže pristúpiť ani k posudzovaniu všetkých procesnoprávných a hmotnoprávných otázok, ktoré pred ním riešil prvoinštančný a odvolací súd a v súvislosti s tým ani vyhľadávať všetky (do úvahy prichádzajúce) rozhodnutia dovolacieho súdu, ktoré sa týkajú danej problematiky; v opačnom prípade by uskutočnil dovolací súd prieskum priečiaci sa nielen (všeobecne) novej koncepcii právnej úpravy dovolania a dovolacieho konania zvolenej v CSP, ale aj (konkrétne) cieľu sledovanému ustanovením § 421 ods. 1 CSP (2 Cdo 203/2016, 3 Cdo 158/2017, 4 Cdo 14/2017, 7 Cdo 140/2017, 8 Cdo 141/2017; pozri tiež Števček M., Ficová S., Baricová J., Mesiarkinová S., Bajánková J., Tomašovič M. a kol., Civilný sporový poriadok, Komentár, Praha: C. H. BECK, str.1382).

12.2. Ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu vyjadrujú predovšetkým stanoviská alebo rozhodnutia najvyššieho súdu, ktoré sú (ako judikáty) publikované v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky. Do tohto pojmu však možno zaradiť aj prax vyjadrenú

opakovane vo viacerých nepublikovaných rozhodnutiach najvyššieho súdu alebo dokonca aj v jednotlivom, dosiaľ nepublikovanom rozhodnutí, pokiaľ niektoré neskôr vydané (nepublikované) rozhodnutia najvyššieho súdu názory obsiahnuté v skoršom rozhodnutí nespochybnili, prípadne tieto názory akceptovali a z hľadiska vecného na ne nadviazali (rozhodnutia najvyššieho súdu 3 Cdo 6/2017, 3 Cdo 191/2017, 6 Cdo 21/2017). Podľa judikátu R 71/2018 do ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu v zmysle § 421 ods. 1 CSP treba zahrnúť aj naďalej použiteľné, legislatívnymi zmenami a neskoršou judikatúrou neprekonané civilné rozhodnutia a stanoviská publikované v Zbierkach súdnych rozhodnutí a stanovísk vydávaných Najvyššími súdmi ČSSR a ČSFR, ďalej v Bulletin Najvyššieho súdu ČSR a vo Výbere rozhodnutí a stanovísk Najvyššieho súdu SSR a napokon aj rozhodnutia, stanoviská a správy o rozhodovaní súdov, ktoré boli uverejnené v Zborníkoch najvyšších súdov č. I, II a IV vydaných SEVT Praha v rokoch 1974, 1980 a 1986.

12.3. V danom prípade a v zmysle § 421 ods. 1 písm. a/ CSP však dovolateľka nespĺňa všetky požadované podmienky uvedené v bode 12. tohto rozhodnutia. Dovolateľka síce označila riadnym spôsobom právnu otázku, aj uviedla ako bola riešená nižšími súdmi v tomto spore, aj ako by podľa nej mala byť správne riešená predmetná právna otázka, no neoznačila riadne judikatúru, rozhodnutia, ktoré považovala za také, od ktorých sa odvolací súd odklonil; v tomto prípade by si odvolací súd len domýšľal, ktoré z rozhodnutí, ktoré v dovolaní uviedla, to má byť; navyiac, ak namietala naraz všetky tri dovolacie dôvody ustanovenia § 421 ods. 1 a/, b/, c/ CSP, za takej situácie je to potom len ťažké zhodnotiť; ak by však mala dovolateľka na mysli rozhodnutie Vrchného soudu Praha 3 Cdo 62/93 obsahovo by síce išlo o totožný prípad s predmetným sporom, avšak odvolací súd nepovažuje za „ustálenú súdnu prax“ a za splnenie vyššie uvedenej podmienky (bod 12.2. tohto rozhodnutia), keď dovolateľ uvedie len jedno rozhodnutie a navyše českého súdu; odvolací súd však naozaj nevie jasne určiť, či dovolateľka poukázala na toto rozhodnutie ako na rozhodnutie, od ktorého sa súdy odklonili, pretože to neuviedla jednoznačným spôsobom. Z dovolacieho dôvodu v zmysle § 421 ods. 1 písm. a/ CSP na základe vyššie uvedeného nevyplýva.

13. K dovolaciemu dôvodu v zmysle § 421 ods. 1 písm. c/ CSP, najvyšší súd sa len v krátkosti vyjadří, nakoľko mal za to, že z obsahu dovolania mohla prípadne dovolateľka namietat aj tento dovolací dôvod.

13.1. Žalobkyňa vo svojom dovolaní uviedla na podporu tvrdenia tohto dovolacieho dôvodu rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 6 Sžo 67/2010 a 5 Sžo 67/2010, aby poukázala na nejednotnosť pri rozhodovaní dovolacieho súdu. Uvedené rozhodnutia riešili však len obdobný prípad ako v spore žalobkyne. V týchto rozhodnutiach sa riešila síce otázka veľkosti podielov, obdobne ako v prípade našom, ale z hľadiska osôb, ktoré sú jednoznačne oprávnenými osobami, pričom v konaní žalobkyne sa rieši výška/veľkosť podielu z pohľadu neexistencie ďalších oprávnených osôb, keďže jej súrodenci nespĺnili podmienku stať sa vôbec oprávnenou osobou, keďže nemali občianstvo v ČSFR a ani trvalý pobyt.

13.2. Tento dovolací dôvod by teda nenapĺňal znaky prípustnosti v zmysle ustanovenia § 421 ods. 1 písm. c/ CSP, ak by dovolateľka teda namietala aj tento dôvod, nakoľko uvedené rozhodnutia riešili obsahovo síce obdobnú no v konečnom dôsledku inú právnu otázku.

dôvodnosť

§ 421 ods. 1 písm. b/ CSP

14. Otázkou relevantnou v zmysle § 421 ods. 1 písm. b/ CSP je právna otázka, ktorá ešte nebola riešená dovolacími senátmi najvyššieho súdu, takže vo vzťahu k nej sa ani nemohla ustáliť rozhodovacia prax dovolacieho súdu. Ak procesná strana vyvodzuje prípustnosť dovolania z tohto ustanovenia, musí: a/ konkretizovať právnu otázku riešenú odvolacím súdom a uviesť, ako ju riešil odvolací súd, b/ uviesť, ako mala byť táto otázka správne riešená.

14.1. Pri posudzovaní prípustnosti dovolania žalobkyne (teraz už žalobcu - právny nástupca - syn) podľa § 421 ods. 1 CSP dovolací súd dospel k záveru, že právna otázka, ktorú žalobkyňa nastolila a dostatočne konkretizovala v dovolaní, nebola dosiaľ dovolacím súdom vyriešená v dovolateľom vymedzenom zmysle a rozsahu (s dôrazom na otázku veľkosti nárokovateľného podielu oprávnených osôb), preto je dovolanie v danom prípade procesne prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP.

15. Po vyriešení otázky prípustnosti dovolania dovolací súd skúmal, či dovolateľka dôvodne odvolaciemu súdu vytýka, že jeho rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci tak, ako to v dovolaní namieta.

15.1. Dovolaateľ/ka v dovolaní argumentoval/a tým, že rozhodnutie odvolacieho súdu (aj súdu prvej inštancie) vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci v otázke aplikácie ustanovenia § 3 ods. 2 písm. c/ zákona o MR, pretože súdy učinili nesprávny právny záver o výške podielu pre oprávnenú osobu, keď jej priznali len 1/3 z celku finančnej náhrady, pričom bola jedinou oprávnenou osobou len ona, nakoľko ďalší dvaja súrodenci nespĺňali podmienky na to, aby sa vôbec stali oprávnenými osobami (občianstvo v ČSFR a trvalý pobyt tam) a keďže sa nimi nestali, nemohla sa aj medzi nich prerozdeľovať finančná náhrada (i keď prerozdeľovať len „pomyselne“, keďže ich podiely „ostali“ štátu, resp. zo strany štátu ostali nevyplatené), keď táto patrí podľa zákona výlučne oprávneným osobám, ktorými oni neboli.

15.2. Vyčítala súdom, že ako keby opomenuli časť ustanovenia § 3 ods. 2 písm. c/ zákona o MR v časti, ktorá je uvedená hneď na začiatku tohto ustanovenia - sú oprávnenými osobami, pokiaľ sú štátnymi občanmi Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky a majú trvalý pobyt na jej území. Poľa jej názoru mal byť právne správny výklad predmetného ustanovenia taký, že deti a manžel sú oprávnené rovnakým dielom, len pokiaľ sú štátnymi príslušníkmi Slovenskej republiky a pokiaľ majú trvalý pobyt na jej území. V opačnom prípade nemôžu byť oprávnenými osobami, lebo uvedenú podmienku nespĺňajú. Toto ustanovenie rieši vzťah medzi oprávnenými a neoprávnenými osobami, ale rieši, kto je oprávnenou osobou, a keď je oprávnenou osobou, tak v akom pomere navzájom tieto oprávnené osoby získavajú podiel na majetku. Uviedla, že súdy nesprávne, resp. vôbec neustálili, kto sú oprávnené osoby, i keď uviedli, že ostatné osoby nemali nárok, ale následne aj tak na ne aplikovali § 3 ods. 2 písm. c/ zákona o MR, akoby mali nárok na „nejaké“ podiely, ktoré mali vlastne pripadnúť podľa § 34 zákona o MR štátu. Konštituovaním štátu ako reštituenta podielov neoprávnených osôb sa bezdôvodne dostala, ako uviedla, do diskriminovaného postavenia, nakoľko v prípade ak by prichádzala do úvahy naturálna reštitúcia, predpokladaná prioritne podľa zákona, tak by im mal byť vydaný podľa súdu len podiel z majetku svojich predchodcov v 1/3. To je však podľa nej v rozpore s právami osôb, ktorým podiel prirástal z dôvodu neuplatnenia si nároku niektorých oprávnených osôb. Zjednodušene napísala, ak si oprávnená osoba - súrodenec, neuplatnila nárok, tak nárok prirástol ostatným súrodencom, ktorí si právo uplatnili (§ 5 ods. 1 zákona o MR); ak však súrodenci si nemôžu nárok uplatniť, lebo nie sú oprávnené osoby, tak jej rodinný majetok v ich časti má nadobudnúť štát, ktorý ich oň „pripravil“. Toto dovolateľka nevidí za správne právne posúdenie, resp. za právne správnu interpretáciu predmetných ustanovení. Z uvedeného dôvodu bola preto toho názoru, že poskytnutie finančnej náhrady musí byť v rovnakej výške ako by bolo materiálne plnenie v prípade vydania veci, nakoľko neexistovala viacero oprávnených osôb.

16. V zmysle ustanovenia § 3 ods. 2 písm. c/ zákona o MR platí, že: Ak osoba, ktorej vec prešla do vlastníctva štátu v prípadoch uvedených v § 6, zomrela pred uplynutím lehoty uvedenej v § 5 ods. 2, alebo ak bola pred uplynutím tejto lehoty vyhlásená za mŕtvu, sú oprávnenými osobami, pokiaľ sú štátnymi občanmi Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky a majú trvalý pobyt na jej území, fyzické osoby v tomto poradí:

c) deti a manžel osoby, ktorej vec prešla do vlastníctva štátu v prípadoch uvedených v § 6, všetci rovným dielom; ak dieťa zomrelo pred uplynutím lehoty uvedenej v § 5 ods. 2, sú na jeho mieste oprávnenými osobami jeho potomci, a ak niektorý z nich zomrel, jeho deti.

17. V zmysle ustanovenia § 5 ods. 1 veta druhá zákona o MR platí, že: Ak je oprávnených osôb viac a nárok na vydanie veci uplatnia v lehote podľa odseku 2 len niektoré z nich, vydá sa im celá vec.

18. V zmysle ustanovenia § 13 ods. 1 zákona o MR platí, že: Finančná náhrada sa oprávnenej osobe poskytuje len za nehnuteľnosť, ktorú jej nemožno vydať, alebo ak táto osoba požiada o finančnú náhradu podľa § 7 ods. 3, 4 a 5 zákona.

19. V zmysle ustanovenia § 34 zákona o MR platí, že: Ak niet oprávnenej osoby alebo ak žiadna z oprávnených osôb neuplatní nárok na vydanie veci v lehote ustanovenej v § 5 ods. 2, stáva sa oprávnenou osobou štát, ktorý uplatní toto svoje právo najneskôr do 18 mesiacov odo dňa účinnosti

tohto zákona. Postup pri uplatnení nároku štátu ustanovia osobitným predpisom príslušné orgány republík.

20. Zo všeobecného hľadiska považuje dovolací súd za potrebné na úvod odôvodnenia svojho rozhodnutia predovšetkým uviesť, že účelom reštitučných zákonov je zmiernenie majetkových a iných krívd, ku ktorým došlo v rozhodujúcom období od 25. februára 1948 do 1. januára 1990, teda v pomerne dlhom období neslobody a perzekúcie, pričom v mnohých prípadoch k týmto majetkovým a iným krívdám dochádzalo na základe „právných predpisov“, ktoré len ťažko možno podľa súčasných kritérií nazvať „právnymi“. Reštitučné zákony z obdobia po roku 1989 „otvorili“ pre oprávnené osoby priestor na to, aby sa domáhali, medzi inými, navrátenia vlastníctva k hnutelným a nehnuteľným veciam. Súd rozhodujúci o reštitučnom nároku pri interpretácii príslušných zákonných ustanovení sa musí vyvarovať prílišného formalistického postupu, ktorý môže viesť k zjavnej nespravodlivosti a vedie v konečnom dôsledku až k popretiu účelu reštitúcií. Dovolací súd súhlasí s nasledujúcimi právnymi názormi vyššej súdnej autority.

Výklad a aplikácia ustanovení reštitučného zákona musí preto v prvom rade naplňovať jeho účel (I. ÚS 244/2011).

Reštitučné zákony, najmä zákon č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o mimosúdnych rehabilitáciách“), zákon č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov, ale aj zákon č. 503/2003 Z. z. boli vydané s cieľom zmierniť následky niektorých majetkových krívd, ku ktorým došlo voči vlastníkom v týchto zákonoch špecifikovaného majetku v období rokov 1948 až 1989. Splnenie cieľa a účelu zákona vyžaduje, aby všetky orgány verejnej moci vychádzali z tejto špeciálnej úpravy pri posudzovaní nárokov osôb, ktorých majetok prešiel na štát alebo na inú právnickú osobu v období od 25. februára 1948 do 1. januára 1990, a hlavne, aby v tom duchu interpretovali zákonom ustanovené okolnosti, v dôsledku ktorých došlo k prechodu majetku, a to predovšetkým tam, kde orgán verejnej moci musí vychádzať z vlastnej úvahy. K reštitučným nárokom je potrebné pristupovať zvlášť citlivo, aby v súdnom konaní prípadne nedošlo k ďalšej krivde. Reštitučné zákony majú zabezpečiť, aby demokratická spoločnosť pristupovala aspoň k čiastočnému zmierneniu následkov minulých majetkových a iných krívd spočívajúcich v porušovaní všeobecne uznávaných ľudských práv a slobôd zo strany štátu. Štát a jeho orgány sú teda povinné postupovať obzvlášť v konaní podľa týchto zákonov v súlade so zákonnými záujmami osôb, ktorých ujma na základných ľudských právach a slobodách má byť aspoň čiastočne kompenzovaná. Uplatnenie reštitučných predpisov má za cieľ obnoviť oprávneným osobám ich pôvodné vlastnícke vzťahy, prípadne poskytnúť náhradný pozemok alebo finančnú náhradu. K reštitúcii dochádza na základe presne stanoveného dôvodu, ktorým boli menovite uvedené prípady straty vlastníctva majetku (reštitučný titul). (III. ÚS 127/2010)

21. Zákon č. 87/1991 Zb. v ustanovení § 3 vysvetľuje, kto je oprávnenou osobou, resp. za akých podmienok sa tá-ktorá osoba stane oprávnenou. V danom prípade nás však zaujíma konkrétne výklad ustanovenia § 3 ods. 2 písm. c/ dotknutého zákona. Je možné povedať, že toto ustanovenie v sebe zahŕňa niekoľko podmienok. Preto, pre prehľadnejší a pochopiteľnejší výklad by sme mohli znenie tohto ustanovenia pomyseľne rozdeliť na viaceré časti, resp. viaceré podmienky; a síce 1/ ak osoba, ktorej vec prešla do vlastníctva štátu v prípadoch uvedených v § 6, zomrela pred uplynutím lehoty uvedenej v § 5 ods. 2, alebo ak bola pred uplynutím tejto lehoty vyhlásená za mŕtvu, sú oprávnenými osobami, 2/ pokiaľ sú štátnymi občanmi Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky a majú trvalý pobyt na jej území, 3/ fyzické osoby v tomto poradí. Inými slovami, táto zákonná dikcia rieši teda situáciu, kto je oprávnená osoba v prípade ak osoba, ktorej vec prešla do vlastníctva štátu zomrela, alebo je vyhlásená za mŕtvu, no zároveň uvádza (nazvime ich) „viaceré podmienky“ (občianstvo a trvalý pobyt v ČSFR, musí ísť o fyzickú osobu), ktoré sú z pohľadu dovolacieho súdu neodnímateľnou súčasťou tohto ustanovenia a musia byť všetky podmienky naraz splnené na to, aby išlo o oprávnenú osobu.

21.1. Výpočet písmen v tomto ustanovení od a/ až po písmeno e/ následne určujú, poradie prípadne podiely oprávnených osôb. Písmeno c/, ktoré je podstatné v inkriminovanom konaní, pojednáva o tom, že takýmito oprávnenými osobami sú deti a manžel osoby, ktorej vec prešla do vlastníctva štátu v prípadoch uvedených v § 6, všetci rovným dielom; ak dieťa zomrelo pred uplynutím lehoty uvedenej v § 5 ods. 2, sú na jeho mieste oprávnenými osobami jeho potomci, a ak niektorý z nich zomrel, jeho deti.

Ak vychádzame len zo slov „deti a manžel“ a „všetci rovným dielom“, tak toto ustanovenie môže evokovať, že všetky osoby, aj manžel/ka aj všetky deti po zomrelej osobe budú mať nárok rovným dielom bez ohľadu na stanovené podmienky, ktoré najvyšší súd uviedol v bode 21. tohto rozhodnutia. Aj súdy nižšej inštalácie aplikovali takýto (nesprávny) výklad, kedy v zmysle tejto dikcie automaticky rozdelili „jeden celok“ na tri časti, nakoľko okrem žalobkyne tu boli ďalší dvaja súrodenci. Súdy síce týmto ďalším dvom súrodencom reálne nepriznal „ich“ podiel, ale pri prepočte dielov (počet súrodencov) s nimi rátali, i keď neboli oprávnenými osobami. Odvolací súd mal zrejme za to, že ich podiely v dvoch tretinách mali ostať štátu, a to možno v zmysle § 34 zákona o MR. Ustanovenie § 3 ods. 2 písm. c/ dotknutého zákona ale hovorí len o oprávnených osobách, ktoré majú nárok na „nejaký“ podiel. Preto nebolo správne, ak si odvolací súd toto zákonné ustanovenie interpretoval takto a vo svojom rozhodnutí uviedol nasledovné: Správne uzavrel okresný súd nedôvodnosť nároku žalobkyne - nárok na vyplatenie finančnej náhrady v zostávajúcej časti 2/3 reštitučného nároku, t.j. v sume 387.682 eur. V súdnej veci žalobkyňa žiada finančnú náhradu za odňaté nehnuteľnosti (nie vydanie vecí), a aj podľa názoru krajského súdu žalobkyni finančná náhrada prislúcha ako oprávnenej osobe len vo výške jej podielu v zmysle § 3 ods. 2 písm. c/ zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách v znení neskorších predpisov. Podľa označeného zák. ustanovenia sú oprávnenými osobami deti a manžel osoby, ktorej vec prešla do vlastníctva štátu, rovným dielom. Správne argumentuje okresný súd, že žiadne ustanovenie zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách v znení neskorších predpisov neupravuje nároky jednej alebo viacerých oprávnených osôb, ktoré si uplatnili nárok na vyplatenie finančnej náhrady za celú vec..... Žalobkyňa nesporne je jedným z troch súrodencov, ako taká si ako oprávnená osoba uplatnila reštitučný nárok, preto finančná náhrada prislúchajúca vo výške 1/3 (jej podielu) z ocenenia reštitučného nároku, t.j. v sume 193.841 eur má svoje opodstatnenie. (bod 32. a 33. rozhodnutia odvolacieho súdu; č. 1. 391 tohto spisu - pozn. dovolacieho súdu).

21.2. Súdy nižšej inštalácie tiež nesprávne právne posúdili a nesprávne aplikovali výklad práva, keď uviedli, že žalobkyňa žiadala finančnú náhradu a nie vydanie vecí, z dôvodu ktorého jej patrí náhrada len do výšky jej podielu a nie celá vec ako je uvedené v § 5 ods. 1 veta druhá zákona o MR.

21.3. K uvedenému dovolací súd na podporu dôvodnosti dovolania uvádza nasledovné. Z dotknutého zákona (§ 13) je zjavné, že v prípade, ak vec/nehnuteľnosť nemožno vydať (lebo prvotne žalobkyňa žiadala vydanie vecí, ale to nie je v tomto momente relevantné), tak sa oprávnenej osobe poskytne finančná náhrada. Je teda zjavné, že ide o „nejaký proces/postup“, ktorý na seba nadväzuje, resp. ide o možnú situáciu, ktorá prípadne nastane, ak nebude možné vydať vec,- ak nie je možné vydať vec poskytne sa za ňu finančná náhrada - preto by sa mohlo podporne, analogicky použiť na daný spor aj ustanovenie § 5 ods. 1 veta druhá. Vždy predsa ide o jednu a tú istú vec, len v inom „zhmotnení“; v jednej situácii ide o „vec“ a v druhej situácii o finančnú náhradu, ktorá je vyčíslením sumy za (tú istú vec) vec/nehnuteľnosť, ktorá mala byť vydaná. Zákon je potrebné vždy čítať ako na seba nadväzujúci a spolu súvisiaci celok. Bolo by teda nespravodlivé a viac než nelogické, ak by mal byť tento zákon, resp. tieto dotknuté ustanovenia vykladané tak, že ak ide o vydanie vecí, tak je možné vydať ju celú, za určitých podmienok (porovnaj § 5 ods. 1 veta druhá), ale ak ide o finančnú náhradu tam osobe prislúcha náhrada len do výšky jej podielu (porovnaj § 3 ods. 2 písm. c/) bez možnosti na vydanie celej finančnej náhrady v prípade ak je len jedna oprávnená osoba z troch súrodencov.

21.4. Dôležité je však podotknúť, že v oboch prípadoch (§ 3 ods. 2 písm. c/ aj § 5 ods. 1 veta druhá) má zákon na mysli vždy len oprávnenú osobu. Nerieši otázku či aj osobám, ktoré oprávnené nie sú, ne/patrí nejaký diel, alebo či sa im má alebo nemá vydať vec/finančná náhrada celá, a hlavne neuvádza to, že neoprávnené osoby sa zahŕňajú do počtu osôb medzi, ktoré sa majetok/vec/finančná náhrada bude prerozdeľovať, i keď reálny podiel dostanú len oprávnené osoby, a diely ostatných, neoprávnených osôb zostanú štátu. Týmto „vzorcom“ k tomu pristúpili súdy nižšej inštalácie.

21.5. Vo všeobecnosti ale platí, že mnohokrát sa nehnuteľnosť (vec) vydať nedá, lebo už napríklad neexistuje a v takom prípade tá-ktorá oprávnená osoba nemá na výber, môže žiadať už len finančnú náhradu. Dovolací súd však nevidí spravodlivosť, zmysel a účel dotknutého zákona, ak by inštitút finančnej náhrady oproti „vydaniu vecí“ bol takto zjavne znevýhodnený. Najmä tým znevýhodnený, že za každých okolností by sa majetok delil rovným dielom medzi všetkých, aj deti aj manžela/manželku, bez ohľadu na to či splnili podmienky oprávnenej osoby a napokon by diely týchto osôb, ktoré oprávnené neboli, ostali v konečnom dôsledku štátu. V danom prípade je najvyšší súd toho názoru, že žalobkyňa by mala nárok na 1/3 majetku, resp. finančnej náhrady len v prípade, ak by ostatní dvaja

súrodenci boli oprávnené osoby. Keďže zákon pojednáva len o oprávnených osobách v súvislosti s vydaním veci, resp. s finančnou náhradou, tak je jednoznačné, že či už podiel, alebo vec celú môže dostať, alebo si nárokovať, len osoba oprávnená. Rovnako je zrejmé, resp. z dotknutého zákona vôbec nevyplýva, že by sa osoby neoprávnené (v tomto prípade ďalší dvaja súrodenci) započítavali do počtu osôb medzi ktoré sa má majetok rozdeliť, ani v takom zmysle, ako sa to udialo v predmetnom konaní, kedy súdy rozdelili majetok na tri časti len preto lebo išlo o tri deti, troch súrodencov a keďže je len jeden z troch súrodencov oprávnená osoba, tak len ona dostane svoj diel vo výške jednej tretiny a ostatné dve tretiny prepadnú štátu v zmysle § 34 zákona o MR, resp. v 2/3 nevyplatí štát/žalovaný finančnú náhradu žalobkyni. Z tohto ustanovenia § 34 ale taký výklad nevyplýva, že diely neoprávnených osôb ostanú/prepadnú štátu. Preto dovolací súd konštatuje, že aj toto ustanovenie súdy nižšej inštancie nesprávne interpretovali, keď priznali žalobkyni len 1/3 finančnej náhrady.

22. Dovolací súd k vyššie uvedenému zhŕňa svoj pohľad a názor na predmetnú problematiku v niekoľkých bodoch a uvádza nasledovné.

22.1. Tento zákon bol vytvorený s úmyslom napraviť alebo aspoň zmierniť krivdy, ktoré v minulosti nastali. Preto je potrebné dotknutý zákon, ak je to možné, vykladať extenzívne, spravodlivo a v prospech „poškodených“, resp. v prospech oprávnených osôb. Podľa názoru najvyššieho súdu v danom prípade bolo možné pristúpiť k spravodlivejšiemu výkladu a hlavne k takému, ktorý by viedol k správne právnemu posúdeniu.

22.2. Keďže zákon o MR nepojednáva o neoprávnených osobách, nepriznáva im žiaden nárok, ani len pomyselný diel, ktorý by štát/žalovaný nevyplatil oprávnenej osobe, preto správnu interpretáciu ustanovenia § 3 ods. 2 písm. c/ by mala byť taká, že slová „všetci rovným dielom“ znamená, že majetok/vec/finančná náhrada sa prerozdeli rovným dielom medzi všetky osoby spomenuté v tomto písme, ktoré naplnili znaky oprávnenej osoby; v prípade, ak osoby, ktorých výpočet je v tomto písme uvedený, nespĺňajú všetky podmienku stať sa oprávnenou osobou, tak sa majetok/vec/finančná náhrada rozdelí rovnakým dielom iba medzi osoby (z týchto osôb), ktoré sú oprávnenými osobami; ak z týchto viacerých osôb bude len jedna oprávnená osoba, čiže nie je možné deliť majetok na viacero dielov, dostane takáto osoba majetok/vec/finančnú náhradu celú. V prípade potreby je podľa názoru dovolacieho súdu možné postupovať obdobne aj v iných častiach tohto zákona.

22.3. V prejednávanom spore by k reštitúcií došlo len v 1/3 a ostatné 2/3 finančnej náhrady by ostali štátu/žalovanému, resp. by ostali nevyplatené oprávnenej osobe. Podľa dovolacieho súdu nebolo účelom reštitučných zákonov, aby štátu mal ostať, alebo prepadnúť každý diel za každú neoprávnenú osobu. Takýmto výkladom by neprichádzalo k nápravám krívd tak ako to je uvedené na začiatku tohto zákona, ktorý vznikol v snahe zmierniť následky niektorých majetkových a iných krívd, ku ktorým došlo v období rokov 1948 až 1989, vedomé si, že tieto krivdy tým menej potom rôzne nespravodlivosti z období ešte vzdialenejších, včítane krívd na občanoch nemeckej a maďarskej národnosti, nemožno nikdy úplne napraviť, chcúť však potvrdiť svoju vôľu, aby k podobným krivdám už nikdy nedochádzalo.

22.4. Predmetné dve ustanovenia § 3 ods. 2 písm. c/ aj § 5 ods. 1 veta druhá, pre potreby spravodlivého riešenia a hlavne v zmysle účelu tohto zákona, je podľa dovolacieho súdu správne ich vnímať ako ustanovenia, ktoré vzájomne a subsidiárne súvisia, že jeden inštitút (vydanie veci § 5 dotknutého zákona) nahrádza druhý (finančná náhrada § 13 dotknutého zákona), ak vydanie nie je podľa zákona možné.

23. Navyše dáva dovolací súd do pozornosti súdov nižších inštancií aj na zváženie námietku dovolateľky, ktorú uviedla v bode 37. svojho dovolania. V tejto námietke uviedla, že v časti úrokov z omeškania súd svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že keď v merite veci žalobu zamietol, z toho dôvodu zamietol aj úroky z omeškania. Podľa dovolateľky je zrejmé, že v prípade úspechu vo veci by mal postupovať v zmysle toho, že dlžník sa dostal do omeškania s plnením dlhu v zmysle jej zákonných požiadaviek. Na doplnenie jej tvrdenia označila rozhodnutie ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 2979/08.

24. Z uvedených dôvodov dovolací súd konštatuje opodstatnenosť námietky dovolateľky, že napadnutý rozsudok odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení v takej otázke (veľkosti nárokovateľného podielu oprávnenej osoby v zmysle § 3 ods. 2 písm. c/ zákona o MR - pričom táto otázka je viac špecifikovaná v odsekoch vyššie), ktorá bola podkladom pre záver o tom, že oprávnenej osobe prináleží len 1/3 jej nároku, pričom ostatné dve osoby (súrodenci) oprávnenými osobami neboli, a

preto ich podiely, teda presne 2/3 budú ponechané/prepadnuté štátu, resp. Ministerstvu hospodárstva Slovenskej republiky (žalovaný), na základe čoho najvyšší súd uzatvára, že dovolanie žalobkyne v zmysle § 421 ods. 1 písm. b/ CSP je nielen prípustné, ale tiež dôvodné.

25. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 450 CSP). Dovolací súd podľa týchto ustanovení zrušil rozsudok odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

26. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

27. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

28. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.